

izvirni znanstveni članek

UDK 339.34(497.4 Bohinjska Bistrica)"19":929 Budkovič G.
prejeto: 17. 7. 2001

Marija Kos

prof. zgodovine, arhivska svetovalka, Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj, Savska cesta 8, SI-4000 Kranj

Trgovski povzpetnik iz Bohinjske Bistrice

IZVLEČEK

Prvo desetletje 20. stoletja je bilo zelo uspešno za poslovanje Budkovičeve trgovine, odprte leta 1901 v Bohinjski Bistrici. Izkoristil je čas gradnje bohinjske železniške proge in predora ter razcvet turistične dejavnosti. Po ugodnih cenah in na kredit je prodajal skoraj vse za potrebe ljudi in živali: prehrabene izdelke, galanterijo, posodo, izdelke iz tekstila, steklo, les, papir, gradbeni material, stroje itd. Tistega, česar v trgovini ni imel na zalogi, so lahko kupci pri njem naročili iz katalogov eminentnih trgovin. Kot tajnik športnega in kopališčnega društva Danica je sodeloval pri ureditvi parka, kopaljšča in sankališča v Bohinjski Bistrici. S pridobitvijo več zemljišč je svojo dejavnost razširil tudi na kmetijstvo.

KLJUČNE BESEDE

Gašper Budkovič, trgovina, trgovec, trgovski pomočnik, krone, blago, Bohinjska Bistrica

SUMMARY

A MERCHANT PARVENU FROM BOHINJSKA BISTRICA

The first decade of the 20th century was very successful for the economic of Budkovič's shop, opened in 1901 in Bohinjska Bistrica. He used to his advantage the building of the Bohinj railway and the tunnel, and the prosperity of tourism. Budkovič was selling by attractive prices everything for the needs of people and animals: provisions, fancy goods, kitchenware, products made of textile, glass, wood, paper, building materials, machines etc. The customers could order from catalogues of eminent shops items he did not have in stock. As secretary of the sports and bath society Danica he cooperated in arranging the park, the bath and the sledding in Bohinjska Bistrica. With acquirement of several plots of ground he expanded his activity to farming.

KEY WORDS

Gašper Budkovič, commerce, merchant, shop assistant, crowns, goods, Bohinjska Bistrica

V slovenskih arhivih bi težko našli celovito arhivsko gradivo, nastalo pri poslovanju večjega trgovca ali obrtnika s popolnimi podatki o poslu in zasebnem življenju. Pri poslovni dokumentaciji največkrat manjkajo ključni dokumenti in celotno gradivo za krajše ali daljše časovno obdobje, ki je bilo po navadi namenoma uničeno ali prikrito zaradi varovanja poslovnih zaupnosti. Ravno tako pomanjkljivo je pri večini arhivskih fondov ohranjeno arhivsko gradivo posameznih oseb. Fragmenti nudijo premalo podatkov za predstavitev prave podobe nekega poklica, dejavnosti, načina vedenja, stanovanjske kulture, vsakdanjih navad itd. To in še marsikakšno skrivnost človekovega vsakdanjika pred približno stotimi leti vsebujejo v celoti ohranjeni poslovni in zasebni dokumenti trgovca Gašperja Budkoviča iz Bohinjske Bistrice. Bil je lastnik večje trgovine, nekakšne blagovnice, kjer je prodajal skoraj vse od prehrabmenih izdelkov do strojev. Izdelke, ki jih ni imel na zalogi, so lahko kupci pri njem naročili iz katalogov specializiranih trgovin. Poleg trgovine se je ukvarjal še s kmetijstvom in turizmom, ki se je v Bohinju v začetku 20. stoletja hitro razvijal.¹

Učenec in trgovski pomočnik

Budkovič se je rodil leta 1872 kmečkim staršem v Drskovčah na Notranjskem.² Za preživetje sedemčlanske družine jim je poleg dohodka iz četrtninske kmetije prišel prav tudi očetov zaslužek od prevažanja oglja, lesa in poljskih pridelkov s parom domačih volov v Trst. Gašper je živel pri starših le do svojega trinajstega leta, ko je zaključil osnovno šolanje in odšel za učenca v Ličanovo trgovino z mešanim blagom v Ilirsko Bistrico. Po končani triletni učni dobi je postal trgovski pomočnik z 12 gld mesečne plače in pri njih delal še približno sedem let. Z željo spoznati nove ljudi je poiskal drugo službo v neki tržaški trgovini, kjer pa ga je huda bolezen prisilila, da se je vrnil v prejšnjo službo. Vendar pa se pri delu ni dobro razumel z zaposlenimi niti z lastnico, od katere je dobil po letu dni odpoved. Naslednji dve službi je za leto in pol našel v Kranju. Najprej je delal v Hlebševi trgovini špicerije in steklenih izdelkov, nato pa pri Francu Omersi, kjer so prodajali železnino, špicerijo in barve. Zaradi pomanjkanja dela v zimskih mesecih sta ga oba odslovila, a je s pomočjo znancev našel prazno delovno mesto pomočnika v Homannovi trgovini v Radovljici.

Ličanova in Homannova trgovina sta si bili po

velikosti podobni. Prodajali so na drobno in na debelo od špicerije do gradbenega materiala in strojev, zraven pa so se ukvarjali še z dodatno dejavnostjo, pri Ličanu s poljedelstvom in živinorejo, pri Homannu z izdelavo čevljev. V povprečju so zaposlovali dva pomočnika in dva učenca. Budkovič je v Radovljici delal sedem let. Svojo iznajdljivost je pokazal že v prvih dneh, ko se je seznanjal z urejenostjo skladišča v podružnični trgovini. Namesto da bi zavrzel dva stokilogramska zaboja stare masti in masla, ki ju je našel v najtemnejšem kotu, je enostavno odstranil zgornjo plesnivo plast maščobe, jo poslal v Fockovo mlarno v Kranj in zanjo dobil milo. Ostalo maslo in mast je prodal kot prvovrstno blago. To anekdotično dejanje je bilo začetek njegovega uspešnega, več kot petdesetletnega trgovanja na Gorenjskem.

Postal je samostojen trgovec

Ko je delal kot trgovski pomočnik v Homannovi trgovini v Radovljici, so bili med kupci tudi mnogi Bohinjci, ki so prihajali na glavarstvo, sodišče, k notarju, v lekarno itd., spotoma pa so nakupili tisto, česar se v Bohinju ni dobilo. Obenem so pripovedovali razne novice, med drugim tudi o pripravah na gradnjo predora in železnice. Pričakovali so večje možnosti za zaslužek. Za Budkoviča je bila ta gradnja priložnost za uresničitev želje, da bi postal samostojen trgovec.

Od kupcev je izvedel za nekaj praznih lokalov, primernih za trgovsko dejavnost v Bohinjski Bistrici. Na mali šmaren leta 1901, ko je imel prost dan, si jih je s prijateljem ogledal in izbral prostor v hiši mežnarja Franca Mencingerja z ugodno lego blizu cerkve in prometne ceste. Na okrajnem glavarstvu v Radovljici je vložil prošnjo za samostojno delo, ki so mu jo decembra istega leta ugodno rešili.³

V najetih prostorih je Budkovič vzdal nova okna in vrata, pri mizarju je naročil lesene prodajne police, dve postelji, omaro za obleke, nočni omariči ter mizo in stole zanj in za pomočnika Pavla Česnika iz Drskovč. Do božiča je bila prodajalna opremljena in dan kasneje je s pomočnikom že zapustil Radovljico. V gostilni na pošti v Bohinjski Bistrici se je dogovoril za redna opoldanska kosila, za spalnico z zajtrkom in večerjo pa že prej v mežnarjevi hiši.

Dobavitelji so poslali prvo blago

Z delom v trgovini sta začela še isti dan. Čakalo ju je dostavljeno blago, ki ga je Budkovič naročil še v času službovanja v Radovljici.⁴ Trgo-

¹ ZAL, RAD-88, Trgovina Budkovič Bohinjska Bistrica.

² Oče Jakob Budkovič, roj. leta 1847 v Drskovčah, mati Ursula, roj. 1845 v Drskovčah, otroci: Gašper roj. 1872, Ivan roj. 1876, Franc roj. 1878, Martin roj. 1880 in stara mati Neža Budkovič. Prim.: Budkovič, *Avtobiografija*, str. 1–21.

³ ZAL, RAD-88, t.e. 17, obrtni list, 1901.

⁴ Budkovič, *Avtobiografija*, str. 22.

Leta 1907 v Bohinjski Bistrici zgrajena Budkovičeva stanovanjska hiša s trgovskim lokalom v pritličju in gospodarsko poslopje (hrani Tomaž Budkovič, Kranj)

vina Antona Krisperja iz Ljubljane je poslala z vlakom do Lesc že 22. decembra dve pošiljki: 553 litrov petroleja in 1025 kg raznega blaga. Ker do Bohinjske Bistrice še ni bilo železniške proge, so blago vozili s konjsko vprego. Za dostavo blaga do Budkovičeve trgovine je tri leta skrbel Janez Žark iz Lesc, nato pa Jože Ažman z Bleda. Žarkovi vozniki so 30. decembra 1901 prepeljali največ blaga iz Homannove trgovine, tri pošiljke ljubljanskih trgovin Antona Krisperja, 233 litrov olja Franca Terdina, 302 kg železnine celjskega trgovca Daniela Rakusche ter Kendovo žganje iz Kroke.⁵

Takoj po novem letu sta Budkovič in pomočnik Pavel Česnik odprla trgovino. V mesecu januarju sta prodala za 2008 K blaga. Z ozirom na neugoden letni čas in konkurenco približno desetih trgovin z mešanim blagom v vasi to ni bil slab začetek.

Vsak naslednji mesec je bil uspešnejši. Januarja sta morala obnoviti zaloge sira, soli, moke, žebļjev, zato se je število dobaviteljev povečalo. Trgovcem, ki so poslali blago konec decembra, so se v januarju pridružili še Kranjčani: Vinko Majdič je dostavil tri pošiljke moke (dvakrat po 1100 kg in enkrat 700 kg), Anton Šinkovec petnajst kilogramov vrvi, Jožef Šiler 40 kg pomaranč. Dve pošiljki žebļjev po 102 kg in 78 kg je iz Kroke poslal Simon Pirc, Daniel Rakusch pa je dostavil dve pošiljki železnine z 206 in 475 kg blaga. Sladkor in špecerijo je Budkovič naročil trikrat v Homannovi trgovini (456 kg, 48 kg, 85 kg), v Gradcu pri Enghoferju 109 kg kave in pri dunajskem Fischer & Felix 19 kg čaja.

Naslednji mesec je imel prevoznik Janez Žark še več dela. Z leške železniške postaje je prepeljal 1500 kg moke (Vinko Majdič, Kranj), 860 kg želez-

nine (Daniel Rakusch in Merkur Celje), 800 kg manufakturnega blaga (C. Puppo, Kranj), 300 kg soli (železniška postaja Lesce), 297 kg špecerije (Franc Dolenc, Kranj), 145 kg vžigalic (Marija Rast), 83 kg kave in surogatov (Heinz Franck Sohne, Zagreb; Gebruder Mayer, Dunaj), 72 kg steklenih izdelkov (Franc Kolmann, Ljubljana), 56 kg galanterije (Anton Krisper, Ljubljana), 19 kg košar (Franc Žle, Beričevo), iz Homannove trgovine 1223 kg sladkorja in petroleja, od Mihe Mencingerja iz Radovljice 10 kg pločevine in Gregorja Šolarja iz Kroke 60 kg verig.

Prodaja in dobiček sta naraščala

Kljub manjšemu številu dni je februarski izračun pokazal 45% povišanje prometa (v znesku 2904 K). Najnižji dnevni izkupiček je znašal 19 K, najvišji pa 168 K. Še dva večja porasta so zabeležili marca (34%) in julija (28%), druge mesece pa je porast prometa nihalo med 6% in 22%. Najugodnejši mesec je bil november, ko je znašal saldo natanko 10.000 K. Tudi v prihodnje je uspelo Budkoviču redkokdaj samo s prodajo doseči to vsoto. V dvanajstih mesecih je povečal izkupiček natančno za 350%. V naslednjih treh letih (1903 do 1905) se je izkupiček gibal med 7.000 K in 22.000 K, najvišji letni porast prometa pa je znašal 110%. Zabeležil ga je leta 1904, ko je imel 11742 K.⁶

V blagajniških knjigah na splošno ni bilo možno prikrivati večjih vsot, toda Budkovičeva napoved za dohodnino za leto 1905 nikakor ni bila realna. Prav smešna se zdi vsota 18.000 K, ki jo je navedel kot "celotni znesek za prodano blago". V to rubriko je navedel stroške, ki so presejali prihodek za 367,58

⁵ ZAL, RAD-88, t.e. 25, Konto prevozov iz Lesc, 1901–1906.

⁶ ZAL, RAD-88, t.e. 20, blagajniške knjige, 1902–1933.

K. Če bi bili ti podatki resnični, bi moral propasti, saj ne bi pokrili niti vseh osnovnih stroškov, kot so davki, bolniško zavarovanje, najemnine za prodajalno in stanovanje, stroški za hrano, kurjavo, obleko ter plače pomočnikov, hlapcev in dekel.⁷ Dejansko pa je vse stroške poravnava sproti, redno kreditiral mnoge kupce, s preostalim dobičkom pa kupoval zemljišča, les in gradbeni material. Dokaz za to je bila postavitve dveh hiš in gospodarskega posloplja v naslednjih štirih letih.

Glavni razlog za odlično prodajo je bil začetek del pri gradnji železniške proge in predora v Bohinjski Bistrici. Ko je gradbeno podjetje Cecconi pomladi 1902 pričelo s pripravljalnimi deli za gradnjo predora, je postal kraj pravi magnet za delavce, predvsem Hrvatse, Srbe, Makedonce, Madžare, Albance in Italijane.⁸ Mnogi so s seboj pripeljali družine, zato je gradbeno podjetje Cecconi postavilo več stanovanjskih barak, stavbe za gradbeno vodstvo, bolnišnico in skladišča. Prišleki so postali vaba za obrtnike, gostilničarje in trgovce. Slednji so se zaradi hude konkurence večinoma ukvarjali z več dejavnostmi, poleg trgovine npr. še z gostinstvom (Mijo Grobotek), mesarstvom (Ivan Mencinger, Anton Zadnik), oddajo stanovanj itd. Leta 1903 je poslovalo v Bohinjski Bistrici kar 12 trgovin z mešanim blagom,⁹ med njimi pa je bila Budkovičeva že vodilna. Ostalim je konkurirala z nižjimi cenami in velikimi zalogami osnovnih prehrabnih izdelkov, po katerih je bilo največje povpraševanje (olje, kis, sladkor, moka itd.). Delavci so za prehrano kupovali predvsem kislno zelje, fižol in krompir, od pijač pa žganje. Iskat so ga hodili z ovčjimi mehovi ali več steklenicami. Budkovič jim je ustregel tudi pri njihovi zahtevi, da dobijo vrnjeno vsoto denarja v zlatih kovancih.¹⁰ Pri Ljubljanski kreditni banki je tako menjal krone za zlatnike po 20 francoskih frankov.¹¹ Preračunavanje je bilo preprosto zaradi razmerja 1 : 1, pri večjih vsotah pa se je dalo nekaj zaslužiti zaradi razlike med nakupnim in prodajnim tečajem. Tečaji so se malenkostno razlikovali pri bankah in poštah.¹²

⁷ ZAL, RAD-88, t.e. 23, knjiga kopij 1904–1906. V napovedi za dohodnino je navedel naslednje stroške: nakup blaga 15300 K, "obča pridobnina" 216,58 K, hišno najemni davek 302,52 K, najemnina za prodajalno 240 K, posebni davek za žganje 16 K, obča pridobnina 13,44 K, okrajna bolniška blagajna 10,10 K, trgovsko bolniško in podporno društvo 24 K, najemnina stanovanja 240 K, kurjava in razsvetljava 280 K, hrana 1100 K, koleki in znamke 100 K, plače: hlapec 288 K, dekla 144 K, (nečitljivo) 92 K.

⁸ Pleterski, Maruša: Železnica v Bohinju. *Bohinjski zbornik*, Radovljica 1987, str. 174–177.

⁹ *Österreichischer Zentralkataster Handels, Industrie und Gewerbebetriebe*. Dunaj 1903, str. 353–354.

¹⁰ Budkovič, *Avtobiografija*, str. 23.

¹¹ ZAL, RAD-88, t.e. 23, knjiga kopij 1904–1906.

¹² *Adresar I. Naslovna knjiga za Kranjsko*. Ljubljana 1912, str. 44–49.

Bogata izbira različnega blaga

V Budkovičevo trgovino so ljudi vabile predvsem cene pa tudi možnost nakupa na kredit. To je zmogel, ker je znal poiskati najugodnejše ponudnike blaga. Pred naročilom je običajno zbral nekaj ponudb, nato pa je znižal ceno na račun večje količine. Največ je prodal pšenične in koruzne moke ter otrobov. To sta mu v prvih letih poslovanja dobavljala Tomaž Pavšlar in Vinko Majdič iz Kranja, približno dvakrat mesečno po 800 do 1000 kg, v času žetve julija in avgusta, ko so cene najbolj padle, pa tudi po več kot 2000 kg. Sezonske cene je izkoristil toliko, kolikor so mu le dopuščale skladiščne kapacitete.¹³ Tako je avgusta 1904 naročil v kranjski trgovini Roos 1000 kg koks fižola, 1000 kg fižola ribničana ter po 300 kg krompirja in čebule, hkrati pa tudi pri Legatu v Lescah 500 kg koks fižola, le mesec prej pa pri Ivanu Majdiču v Kranju 500 kg koks fižola. Velik promet je imel tudi s sladkorjem. Mesečno ga je prodal okrog 1500 kg v kockah ali kepah, toliko pa so mu ga komaj uspeli poslati. Znašel se je tako, da ga je naročal v več trgovinah, kjer je vztrajno prosil za najnižje možne cene (trgovina Friedrich Homann Radovljica, Anton Krisper Ljubljana, Edvard Kavčič Ljubljana, Ivan Hartmann Ljubljana itd.). Nekoliko manj (okrog 600 kg mesečno) je prodal soli, ki mu jo je prva leta pošiljal M. Kastner iz Ljubljane, kasneje pa tudi trgovci iz Trsta in Beljaka. Veliko je bilo povpraševanja po testeninah "fine in srednje fine" kvalitete različnih oblik in debelin (makaroni, špageti, gladki, ribani, zviti rezanci, polžki), ki so jih tako kot riž pošiljali Tržačani (trgovci Eisenstädter & Co., Giovani Lorenzetti, Gös & Söhne v. Stefan, Goldschmied & Co. itd.).

Od osnovnih živil je prodal precej olja, kisa, zelja, droži (nadomestilo za kvas) in kave. Pri slednji je iz previdnosti zahteval od dobaviteljev vzorce in cene za posamezne vrste. Kot ostale izdelke je tudi kavo naročal pri več trgovcih. V prvem in drugem letu poslovanja so mu praženo kavo pošiljali večinoma iz Trsta in Dunaja, nadomestke (smokvino, rožičevo, knajpovo, frankovo cikorijsko) pa iz Linza, Zagreba in Dunaja. V letih 1903 in 1904 je zamenjal dobavitelje. Pravo kavo je dobival skoraj izključno iz Reke, nadomestke pa iz Zagreba, Linza, Ljubljane, Tržiča, Trsta, Dunaja. V omenjenih letih je naročal mesečno približno po 100 kg pražene kave in po 150 kg cenejših kavskih nadomestkov.

V jesenskih in zimskih mesecih je pri tržaških (Truden), ljubljanskih (Hartmann, Terdina, Krisper) in kranjskih trgovcih (Roos, Dolenc) naročal čaj, limone, pomaranče, rozine, grozdje, bosanske

¹³ ZAL, RAD-88, t.e. 25, konto prevozov iz Lesc, 1901–1906; t.e. 31, cenik za moko (Vinko Majdič), 1902–1903.

slive, fige, rožiče, mandeljne, skozi vse leto pa zelje, čebulo, česen, krompir, solato, zeleni grah, korenje, sir (ementaler in parmezan), paradižnik in sardine v konzervi, polenovke ter začimbe: ingver, francoski žafran (250 g), makove cvetove (500 g), makova semena (500 g), nageljnovke žbice (500 g), vanilijo (50 g), cimet v skorji in zmlet, singapurski poper (15 kg). Trgovina Antona Krisperja mu je večkrat na leto poslala po več deset kg kumine, janeža, popra, paprike, lovorjevih listov. Začimbe je poleg jušnih kock pošiljala tudi Maggijeva trvdka iz Bregena na Predarlškem.

Podobno je Budkovič naročal meso in mesne izdelke. Pri glavnem dobavitelju Gavriloviču iz Petrinje na Hrvaškem je skoraj vsak mesec naročil okrog 300 kg svinjske masti prve in druge kvalitete, od 10 kg do 20 kg slanine, salam, reberc, šunke in mešanega mesa. Hkrati je pri manjših trgovcih povpraševal po cenah masti in mesnih izdelkov, ki jih je tudi naročil, če sta mu le ustrezali kvaliteta in cena. Pri tem oddaljenost ni bila pomembna. Nič nenavadnega ni bilo, če je naročil slanino hkrati v Ljubljani in Budimpešti.

V množici različnih ponudnikov je ostal le pri čokoladi vedno zvest češki tovarni Velimer. Mesečno so mu iz Prage poslali od 6 do 8 kg švicarske, 2 do 4 kg njihove čokolade Velimer in karton ali dva temne čokolade. Podobno je bilo z bonboni, ki mu jih je dobavljal graški Englhofer, v začetku leta 1906 pa se mu je pridružil ljubljanski Šumi. Veliko večji zaslužek kot sladkarije je prinašala žgana pijača. Špirita je prodal vsak mesec povprečno kar 400 litrov. Dobavitelje, predvsem ljubljanske trgovce, je moral večkrat celo prositi, naj pohitijo z dostavo. Teh težav ni imel s sadjevcem in brinjevcem, ki ju je dobival iz žganjekuhe Luka Kende v Kropi, včasih pa tudi iz Zapuž in Rovt. S slivovko se je po večkrat na leto oskrbel v Zagrebu, sadni (višnjeve, ribezov, malinov, kuminov ali vanilijev) liker je naročal v Trstu, Gradcu in na Reki, na Dunaju pa rum in občasno tudi vino. Tega je prodal malo, vendar ga je naročal pri različnih vinarjih ali pa kar pri sosednjih gostilničarjih. Aprila 1906 je npr. naročil 100 litrov belega namiznega vina v istrskem Vodnjanu. Veliko manjša je bila izbira brezalkoholnih pijač. Redkokdaj je naročil zaboj s 25 steklenicami mineralne vode.¹⁴

Poroka in gradnja lastnih hiš

Glavni potrošniki žganih pijač, gradbeni delavci, so po končanju del v predoru in na železniški progi leta 1906 odšli. Budkovič je takoj zabeležil za polovico manjši prihodek v primerjavi s prejšnjim letom (le 54.900 K). To je bilo celo manj kot prvo leto poslovanja, ko je dosegel za 73.969 K prometa.

¹⁴ Glej opombi št. 7 in 9.

Znižanje prometa je bilo pričakovano, možnosti za vzporedni zaslužek so se ponudile pri razprodaji premoženja gradbenega podjetja Cecconi. Z lastnikom je namreč navezal dobre poslovne zveze po poroki z njihovo služkinjo Viktorijo. Po ugodni ceni so ji prodali rovt s kamnolomom, več kuhinjske in sobne opreme, njemu pa ves gradbeni les. Z njegovo prodajo tovarni celuloze v Podgori je dobro zaslužil. Budkovič je hotel kupiti vsa Cecconijeva zemljišča, a so drugi ponudili večjo vsoto kot on. Železniško stavbno vodstvo je istočasno prodalo dvonadstropni hotel, za katerega se je tudi zanimal Budkovič, a ga je z boljšo ponudbo prehitela Hotelska delniška družba Triglav.

Po poroki leta 1905 in rojstvu prvega sina leta 1906 se je odločil za gradnjo nove hiše s trgovskim lokalom v središču Bohinjske Bistrice. Z nekaj bančnimi krediti je v pičlem letu dni postavil prostorno enonadstropno hišo z mansardami. Vanjo se je vselil skupaj z uslužbenci v pozni jeseni 1907. Budkovičeva družina je zasedla prvo nadstropje s šestim sobami, kuhinjo, kopalnico in straniščem. Pritličje je bilo namenjeno trgovskemu lokalu in skladiščem, drugo nadstropje pa turistom,¹⁵ ki jih je bilo v Bohinju vedno več in je predvsem v poletnih mesecih primanjkovalo prenočišč.¹⁶ Budkovič je pohitel z opremljanjem sedmih mansardnih sob, tako da so lahko prve turiste sprejeli že poleti 1908. Zanj in za mnoge domačine je postalo prav oddajanje sob pomemben vir dohodka. Podjetnejši, med njimi tudi Budkovič, pa so ugotovili, da morajo domačim in tujim turistom, ki so se od leta 1906 lahko pripeljali v Bohinjsko Bistrico z vlakom, ponuditi še kaj več kot zgolj prenočišče, hrano in pijačo. Odločili so se za gradnjo kopalnišča ob reki Savi.

Tajnik društva Danica

Pogodbo o ustanovitvi novega društva so najprej podpisali trije: Lovro Vojvoda je odstopil primeren prostor, Ivan Mencinger in Gašper Budkovič pa sta prispevala po 500 K. Slednji je postal tajnik novega športnega in kopalniškega društva Danica. Nato so pristopili še nekateri in predlagali, da v prizadevanja vključijo še Deželno zvezo za tujski promet za Kranjsko, ker bi s tem dobili

¹⁵ Tlorisi hiše Gašperja Budkoviča v Bohinjski Bistrici in Budkovič, *Avtobiografija*, str. 28–29.

¹⁶ V Bohinjski Bistrici so bili leta 1912 naslednji hoteli: Grand hotel Triglav z dependansama Bellevue in Vila Bogomila, Turist, Janez Mencinger, Ivan Markež, Rodica, Bistrica in gostišča: Ivan Hajnrihar, Mihael Grobotek, Janez Piber, Fran Arh, Gašper Arh, Peter Mavrič, Bevc Franja in Matija Ogrin. Ob Bohinjskem jezeru je bil hotel Zlatorog, pri Svetem Janezu pa hotel Stöhr Frizzi. *Adresar I. Naslovna knjiga za Kranjsko*, str. 102–110.

tem projektu tajništvo in blagajno prevzel Budkovič. 2100 metrov dolga proga je bila primerna za mednarodna tekmovanja in treninge. Pravilno izpeljavo po terenu je uredil inženir Maks Prelovšek iz Ljubljane. Nad ciljem so celo postavili paviljon z bifejem za gledalce, ki so se na otvoritveno slovesnost povečini pripeljali z vlaki iz Trsta, Gorice in Ljubljane.¹⁹ Zanimanje za sankanje in drsanje na jezeru je bilo tolikšno, da so bili ob nedeljah in praznikih organizirani posebni vlaki iz Trsta, Gorice in Ljubljane do Bohinjske Bistrice in Bleda, ki so imeli v drugem in tretjem razredu za približno 20% znižane cene.²⁰

Za podjetnega trgovca Gašperja Budkoviča so bile množice turistov izziv za novo investicijo. Pri večjih bankah si je izposodil denar za gradnjo turističnih prenočišč. V Spodnji vasi v Bohinjski Bistrici je kupil star hlev, ki so ga podrli in jeseni 1910 na tem mestu začeli graditi turistični objekt. Dobre zveze so pripomogle, da je bil v nekaj mesecih zgrajen in opremljen. Naslednje poletje so v njem že sprejemali turiste, v svojo trgovino pa jih je Budkovič privabljal tudi z bogato ponudbo razglednic. Pet različnih motivov Bohinjske Bistrice je naročil pri radovljiškem fotografu Alojzu Vengarju in jih v začetku leta 1904 izdal v samozaložbi. Ljubljanskemu papirničarju Ivanu Bonaču, s katerim je imel poslovne stike, jih je ponudil po 4.40 K za 100 razglednic. Ob novoletnih praznikih se je redno založil z nekaj sto kosi novoletnih in pol manj božičnih voščilnic, polovico s slovenskimi in polovico z nemškimi napisi. Za promocijo pa je naročil tudi 100 novoletnih voščilnic z natisnjenim imenom trgovine, prav tako v obeh jezikih.

Prezadolženi kupci

Nova železniška proga ni pripeljala v Bohinjsko Bistrico le turistov, pač pa tudi podjetnike in trgovce z lesom. Tudi ti so gradili nove stanovanjske hiše in druge objekte, zlasti žage. V prvem desetletju se je naselje povečalo za 30 novih hiš.²¹ Delavci so iskali zaposlitve pri obrtnikih in v turistični

Poroka Viktorije in Gašperja Budkoviča leta 1905 v Bohinjski Bistrici (hrani Tomaž Budkovič, Kranj)

precejšnja denarna sredstva. Predsednik zveze, priznan ljubljanski odvetnik dr. Valentin Krisper je postal tako še predsednik društva Danica. Posamezniki, npr. Otto Doktorič, župnik Piber, podjetnik Hajnrihar in še nekateri so vložili od 100 do 300 K. Budkovič je vodil in nadzoroval vsa dela pri ureditvi parka in kopalnišča,¹⁷ zelo dosledno pa tudi finančno poslovanje in nabavo opreme: kopalnih hišic, pletenih košar s sedeži, gugalnic za otroke, celo moških in ženskih kopalnih oblek.¹⁸ Pri tem je imela korist seveda njegova trgovina, vložki pa so se s prihodom številnih turistov na kopanje in sprehode hitro povrnili.

Turistično ponudbo so v Bohinjski Bistrici želeli razširiti še z organizacijo športnih dejavnosti na snegu in ledu. Vedno bolj modno smučanje in sankanje je člane društva Danica spodbudilo, da uredijo sankališče, ki so ga poimenovali Belvedere. Tako kot pri ureditvi kopalnišča je tudi pri

¹⁷ Budkovič, *Avtobiografija*, str. 31.

¹⁸ ZAL, RAD-88, t.e. 20, blagajniška knjiga XI.

¹⁹ *Gorenjec*, X, št. 2, 9. 1. 1909; *Gorenjska : letoviška, industrijska, trgovska, obrtna* (ur. Karol Mohorčič), Novo mesto 1931, fotografija sankališča na str. 180.

²⁰ *Gorenjec*, X, št. 3, 16. 1. 1909. Cena prevoza je znašala pozimi ob nedeljah in praznikih na relaciji Trst-Bohinjska Bistrica-Trst v drugem razredu poštne vlaka 11.40 K in v tretjem razredu poštne vlaka 6.30 K ter 14.20 K v drugem razredu in 9.40 K v tretjem razredu brzovlaka. Povratna vozna karta poštne vlaka iz Ljubljane do Bohinjske Bistrice je bila za drugi razred 8.20 K, za tretjega pa 4.50 K.

²¹ Metod Vojvoda: Bohinjska Bistrica – geografska preobrazba naselja. *Gorenjska : [referati in gradivo na 12. zborovanju slovenskih geografov v Kranju in na Bledu od 15. do 17. oktobra 1981]* (ur. Slavko Brinovec). Ljubljana 1981, str. 173–178.

Mati Viktorija Budkovič in otroci Florka, Mirko, Slavko in Viktor, fotografirani približno leta 1918 (hrani Tomaž Budkovič, Kranj)

dejavnosti. S povečanjem zaposlenosti in kupne moči prebivalstva je rasla tudi prodaja v Budkovičevi trgovini. Dobiček je sproti vlagal v nepremičnine, še posebej v kmetijska zemljišča in se poleg trgovske in turistične dejavnosti začel ukvarjati še s kmetijstvom. V novozgrajenem gospodarskem poslopju se je hlev polnil z živino prezadolženih kupcev. Zanj so skrbeli hlapci in dekletke, ki so stanovali v sobi s kuhinjo poleg hleva. V pritličju poslopja je bila tudi ledenica in pralnica, v prvem nadstropju pa skladišče za žito in za seno.²²

Že v prvih letih Budkovičevega poslovanja se je nabralo veliko zadolženih kupcev, da je poveril izterjavo advokatu Vilfanu iz Radovljice. Običajno je po poteku določenega roka za plačilo (30 dni) Budkovič nekajkrat poslal dolžniku pismeni opomin (nekateri je čakal po več kot leto dni), nato jih je opomnil tudi advokat, nakar je sledila tožba. Budkovič je običajno zaračunaval 6% zamudne obresti. Tožbe je vlagal ne glede na višino dolga. Običajno je šlo za manjše zneske, ker je večje količine blaga dajal na kredit le tistim, ki so ga bili zmožni v kratkem času plačati. Podatke o njihovem premoženju in obnašanju v podobnih primerih je Budkovič dobil pri znancih, s katerimi je trgoval.

V Budkovičevi trgovini je naraščala prodaja gradbenega materiala, železnine, orodja, barv in lakov graditeljem hotelov, depandans, restavracij in prenočišč, ki so okrog leta 1910 ponujali več kot sto turističnih sob.²³ Za postrežbo gostov so potrebovali različni posodo, jedilni pribor, steklene izdelke (raznovrstne kozarce, steklenice, kozarce za svetilke), sredstva za higieno in čiščenje (milo, zobno pasto, glavnike in žepna ogledalca, ščetke in metlice za čiščenje in poliranje tal, pasto za mazanje

usnja, krtače za obleko, itd.), odeje, gorivo za razsvetljavo in kurjavo,²⁴ tekstil in galanterijo (črnilo, peresnike, peresa, svinčnike, pisemski, pisarniški, konceptni, rjav, moder, siv zavijalni in pomaščen papir različnih velikosti, ustne harmonike, žepne nožke, vezalke itd.). Za šolarje je imel Budkovič vedno na voljo šolske zvezke in knjige, premožnejši kupci, neveste, obrtniki in podjetniki pa so imeli možnost naročiti blago celo iz katalogov eminentnih dunajskih, tržaških, graških, celovških, ljubljanskih, nemških, čeških in drugih trgovin. Na ta način so pri njem kupovali tudi orodje, stroje, koče, moške srajce, posamezne kose pohištva, roloje iz ripse za okna, zlat in srebrn nakit, knjige itd.

Delovni čas ni nikomur dopuščal počitka

Budkovičeva trgovina se ni odlikovala le z bogato izbiro blaga in nizkimi cenami, ampak tudi s tem, da je bila odprta vse dni v letu razen na božični dan, veliko noč in binkošti. Ljudje so radi prihajali nakupovat ob nedeljah dopoldan, ko so se vračali od maše, popoldan pa je bilo praviloma zaprto. Obrtni red je sicer dopuščal možnost podaljšanja nedeljskega delovnega časa do osem ur trgovinam v turističnih krajih, med katere je sodila tudi Bohinjska Bistrica.²⁵ Med tednom so trgovci poleti odpirali ob šestih zjutraj, pozimi pa ob sedmih, zapirali pa ob osmih ali devetih zvečer, upoštevajoč pri tem krajevne navade in medsebojni dogovor.²⁶ Prav tako so trgovci sami določali premor za opoldansko kosilo in večerjo.²⁷

Ob takih ugodnostih za kupce bi seveda pričakovali množico zaposlenih prodajalcev in pomočnikov. Toda šef je od zaposlenih zahteval 16 urni delovnik, zato sta mu zadoščala le eden ali dva pomočnika in ravno toliko učencev. Da ne bi "izgubljali" časa s pripravo hrane, pranjem perila in iskanjem stanovanja, je tudi za te zadeve poskrbel Budkovič v svoji hiši. Na ta način je osebje zadržal pri sebi, saj ni želel, da se družijo z vaščani in z njimi govorijo več kot je bilo v njegovem interesu. Še strožji je bil do učencev, misleč, da mora poskrbeti tudi za dobro vzgojo. Vsako leto jim je bil poleg hrane in stanovanja dolžan kupiti eno obleko in par čevljev ter skrbeti za njihovo popravilo. Da bi bila videti njegova "očetovska skrb" popolna, je bodočim učencem plačal tudi vožnjo do Bohinjske Bistrice. To je bil za marsikoga, ki je prihajal od

²² Budkovič, *Avtobiografija*, str. 30–31.

²³ ZAL, RAD-88, t.e. 23, knjiga kopija 1904–1906.

²⁴ Največ je prodal petroleja, ki mu ga je približno 900 litrov mesečno pošiljal ljubljanski veletrgovec Anton Krisper, občasno pa ga je dostavljal tudi Franc Dolenc iz Kranja. Prodajal je še nekaj malega olja za svetilke, v jesenskih in zimskih mesecih pa je narašla prodaja lesa za kurjavo in premoga (1 vagon okrog božiča leta 1904).

²⁵ Obrtni red, § 75, Državni zakonik, LXXXIX, 16. 8. 1907.

²⁶ *Slovenski trgovski vestnik*, IX, št. 6, 15. 6. 1912, str. 72.

²⁷ Budkovič, *Avtobiografija*, str. 14.

daleč, velik izdatek. Za štirinajst let stare otroke, ki so jim izbrali poklic starši, je bila štiriletna učna doba daleč od doma huda preizkušnja. Njihovo prepuščenost samovolji trgovcev je poskušala reševati deželna vlada v Ljubljani. Načrtovala je gradnjo vajenskih domov in zavetišč, kjer bi učencem poleg stanovanja in hrane omogočili zelo pogrešano razvedrilo v obliki družabnih prireditiv. To pa ni bilo v interesu trgovcev, ki so jih želeli stalno nadzorovati oziroma jih imeti vedno na voljo za razna opravila.²⁸

Trdo delo in skromno plačilo

V prvih letih 20. stoletja je delo iskalo precej trgovskih pomočnikov, toda trgovci, kakršen je bil Budkovič, niso hoteli zaposliti kogarkoli. Ko je leta 1901 odprl trgovino v Bohinjski Bistrici, je pripeljal s seboj pomočnika, s katerim sta se dobro poznala, a je ta vseeno že po poldrugem letu zapustil njegovo trgovino. Le ugibamo lahko, ali je bilo mogoče plačilo za težko delo preskromno. Učenca je dobil šele septembra 1902. Na časopisni oglas za drugega učenca se je javilo približno deset prosilcev. Potem ko je povprašal njihove prejšnje delodajalce o njihovem vedenju, pridnosti, poštenju in delavnosti, se je odločil zaposliti osemnajstletnega Idričana Alojzija Kušlana. Ponudil mu je 13 K mesečne plače, kar je bilo tako malo, da mu je ta odgovoril, da je več zaslužil kot začetnik. Da je bilo to res malo, izvemo iz prošnje, v kateri kandidat omenja, da je prejšnjo službo zapustil zato, ker ni mogel shajati z mesečno plačo v višini 20 K. Budkovič mu je nato obljubil dve kroni več ter stanovanje, hrano in perilo, kar je Alojzij Kušlan sprejel. Ker z novo službo vseeno ni bil najbolj zadovoljen, je dal odpoved, še preden je minilo eno leto. Nadomestil ga je Notranjec Jakob Košir, ki se mu je nekaj mesecev kasneje pridružil drugi pomočnik Franc Lenart. Zahtevane mesečne plače v višini 25 K ni dobil, a je kljub temu sprejel službo za 20 K. Oba sta se po slabem letu naporenega dela poslovila in prepustila mesti za tri mesece Antonu Puntarju, Štajercu iz Stare vasi pri Vidmu. Glavni vzrok za številne menjave kadra so bile težke delovne razmere in preskromno plačilo. Pomočnike moškega spola so ob koncu prvega desetletja pri Budkoviču zamenjale ženske, a so se ravno tako pogosto menjavale. Septembra 1910 sta v prodajalni dobili zaposlitev dve prodajalki, od katerih je ena odšla že po štirih mesecih.

Delo trgovskih pomočnikov in prodajalk je zahtevalo veliko fizičnih moči za dvigovanje in

prenašanje blaga, pakiranega v težki embalaži, na primer v lesenih zabojih, sodih, večlitrskih steklenicah, večjih vrečah. Iz teh so ga razdeljevali v manjše vreče ali zavitke, primerne za maloprodajo, embalažo pa so običajno vračali dobaviteljem. Pomočniki in učenci so blago tehtali, rezali, šteli, zavijali in popisovali pogosto v poznih večernih urah, Budkovič pa je medtem blago naročal, pozivedoval za cenami, nakazoval in terjal denar za dostavljeno blago ter urejal poslovno dokumentacijo. Zelo natančno je vodil evidence in isto zahteval tudi od zaposlenih. Njegova žena je morala vsak dan sproti pisati natančen seznam s cenami porabljenega blaga za gospodinjstvo.²⁹

Hkrati s pridobitvijo kmetijskih površin in živine je moral najeti tudi več hlapcev in dekel za krmljenje živine, delo na polju, travnikih, v vrtu ter za pomoč pri hišnih in gospodinjstvenih opravilih. Za varstvo otrok so zaposlili pestunjo,³⁰ za celo družino, kamor so šteli domače in zaposlene oziroma najete, pa je kuhala kuharica. Trgovskim pomočnikom oziroma prodajalcem in učencem je Budkovič plačeval bolniško zavarovanje, ne pa tudi hlapcem, deklam, služkinjam, kuharici in voznikom. Ti niso prejeli niti rednega plačila, temveč so bili prepuščeni Budkovičevi odločitvi o višini mezde za opravljeno delo in o roku izplačila.

Organizacija prevoza blaga

Relativno dobro je Budkovič plačeval najete voznike, ki so pred izgradnjo železniške proge iz leške železniške postaje prevažali blago do Bohinjske Bistrice s konjsko vprego, po otvoritvi proge leta 1906 pa je večino blaga pripeljal vlak na železniško postajo v Bohinjsko Bistrico. Prva tri leta poslovanja Budkovičeve trgovine je za prevoze skrbel Janez Žark iz Lesc, januarja 1905 pa je posel prevzel Jožef Ažman iz Bleda.³¹ Oba sta imela nekaj najetih voznikov. Največ prevozov so opravili leta 1904, ko so vsak mesec vozili povprečno po 18 dni (največ 24 dni avgusta in najmanj 14 dni decembra). V naslednjih letih se je kot posledica zmanjšanja števila prebivalcev oziroma zaposlenih pri gradnji železniškega predora število dni s prevozi zmanjšalo na 5 do 10. Budkovič je tako kot druga opravila tudi transport nadzoroval sam in v

²⁸ ZAL, RAD-80, a.e. 101, Družina Fürsager in Magušar, Radovljica. Radovljiški trgovec Leopold Fürsager je bil član Trgovske in obrtniške zbornice za Kranjsko v Ljubljani in je nasprotoval gradnji vajenskih domov in zavetišč zaradi visokih stroškov.

²⁹ ZAL, RAD-88, t.e. 32. Vsak dan so pripravljali jedi iz različnih vrst moke (največkrat iz pšenične in koruzne), večkrat na teden pa so kuhali krompir, fižol, zelje, lečo, ješprenj, testenine (makarone) in riž. Manj so pojedli mesa, od tega največ špeha in prekajenega, redkokdaj salamo ali sardele. Med pijačami sta prevladovala knajpova kava in čaj.

³⁰ Viktor, roj. 1906, Slavko, roj. 1909, Florka roj. 1912, Mirko roj. 1914, dvojčka umrla kmalu po rojstvu. ZAL, RAD-88, t.e. 17, osebne zadeve.

³¹ ZAL, RAD-88, t.e. 25, Konto prevozov iz Lesc, 1901–1912.

*Obrtno dovoljenje Gašperja Budkoviča za opravljanje trgovske dejavnosti v Bohinjski Bistrici,
izdano 8. decembra 1901 v Radovljici (hrani Tomaž Budkovič, Kranj)*

želji, da bi bilo blago čim hitreje dostavljeno, vodil vso organizacijo. Kako je to izgledalo, nam kaže primer z vagonom premoga, ki se je zgodil okoli božiča 1904. Da se ne bi med prelaganjem preveč premoga pogubilo, je odločil, da naj ga nalagajo iz vagonov naravnost na vozove. Zato je naročil na leški železniški postaji, naj dvovprežni voz pošljejo na postajo Nomenj, dva enovprežna na Kamnje, ostalo pa na Bistrico. Vsakega posebej so stehali, ker je voznikom plačal delo po prepeljani teži tovora.³²

³² Za prevoz 10 tisoč kg premoga od leške železniške postaje do Bohinjske Bistrice so dobili vozniki od 196 do

Sklep

S popolno predanostjo svoji trgovini in trdim delom se je Budkovič že v prvem desetletju samostojnega poslovanja povzpel v sloj premožnejših ljudi. Dobro je znal izkoristiti tudi ugodne gospodarske razmere: gradnjo proge in železniškega predora v Bohinjski Bistrici, razmah turizma ter razmere med prvo svetovno vojno, ko je bil Bohinj zbirno vojaško in oskrbovalno mesto. V dvajsetih in tridesetih letih je trgovsko ponudbo obogatil z

200 K. ZAL, RAD-88, t.e. 23, knjiga kopij 1904–1906; t.e. 25, Konto prevozov iz Lesc, 1901–1912.

novimi tehničnimi izdelki in prodajo bencina, dobro pa se je znašel tudi v času druge svetovne vojne. Njegova uspešna poslovna pot se je nepričakovano končala v drugi jugoslovanski državi, ki ni dovoljevala poslovanja zasebnih trgovin.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

ZAL – Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj

RAD-88 – fond: Trgovina Budkovič Bohinjska Bistrica

RAD-80 – fond: Družina Fürsager in Magušar Radovljica

LITERATURA:

Adresar I. Naslovna knjiga za Kranjsko. Ljubljana : Natisnila Ant. Slatnerjeva Tiskarna v Kamniku, 1912.

Budkovič, Gašper: *Avtobiografija*. Bohinjska Bistrica 1953, rokopis; original hrani Tomaž Budkovič, Kranj.

Gorenjec, X, 1909, št. 2 in št. 3.

Gorenjska : letoviška, industrijska, trgovska, obrtna (ur. Karol Mohorčič). Novo mesto : Progres, 1931.

Österreichischer Zentralkataster Handels, Industrie und Gewerbebetriebe. Dunaj 1903.

Pleterski, Maruša: *Železnica v Bohinju. Bohinjski zbornik* (ur. Jože Dežman), Radovljica : Skupščina občine, 1987, str. 174–177.

Slovenski trgovski vestnik, IX, 1912, št. 6.

Vojvoda, Metod: Bohinjska Bistrica – geografska preobrazba naselja. *Gorenjska : [referati in gradivo na 12. zborovanju slovenskih geografov v Kranju in na Bledu od 15. do 17. oktobra 1981]* (ur. Slavko Brinovec). Ljubljana : Geografsko društvo Slovenije, 1981, str. 173–178.

ZUSAMMENFASSUNG

Ein Handelsaufsteiger aus Bohinjska Bistrica

Das in seiner Gesamtheit erhaltene Quellenmaterial über den Geschäftsverkehr und das Privatleben des Händlers Gašper Budkovič aus Bohinjska Bistrica macht es möglich, eine typische Gemischtwarenhandlung von ihrer Gründung im Jahre 1901

bis zur Beschlagnahme 1946 darzulegen. Aus Platzgründen wird aus dem umfangreichen Quellenmaterial im vorliegenden Beitrag nur das erste Jahrzehnt von Budkovičs Geschäftsführung und Leben in Bohinj vorgestellt.

Nach dreizehn Dienstjahren, die er als Handelsgeselle in verschiedenen Orten verbracht hatte, faßte Gašper Budkovič den Beschluß, sich als selbstständiger Kaufmann zu etablieren. Er ließ sich in Bohinjska Bistrica nieder, weil er sich vom Bau des Eisenbahntunnels eine Zunahme der Kundschaft und also gute Verdienstmöglichkeiten erhoffte. Trotz großer Konkurrenz der ca. zehn Geschäfte war der Geschäftsgang gut, und nach sechs Jahren gelang es ihm, ein eigenes Haus samt Geschäft zu bauen. Eine zusätzliche Einnahmequelle fand er in der Vermietung von Fremdenzimmern. Einige Jahre wirkte er als Sekretär des Sport- und Badevereins *Danica* bei der Einrichtung einer Parkanlage und einer Badeanstalt an der Save und einer 2100 m langen Schlittenbahn mit.

Im ersten Jahrzehnt des letzten Jahrhunderts verzeichneten die Budkovičs den größten Geschäftsverkehr zur Zeit des Baus des Eisenbahntunnels und der Eisenbahnlinie, die im Jahre 1906 dem Bahnverkehr übergeben wurde. Monatlich verkauften sie ca. 1.500 kg Mehl, Bohnen, Zucker und etwas weniger Salz (ca. 600 kg), Reis und Kraut, ca. 100 kg gerösteten Kaffee und 150 kg Kaffeeersatz, ca. 900 l Petroleum und größere Mengen von Kurzwaren, Geschirr, Werkzeug, Baumaterial, Kohle, Brennholz sowie Glas-, Textil-, Holz-, Papierwaren u.ä.m. Die Waren bestellte Gašper Budkovič bei verschiedenen Lieferanten, vor allem in Ljubljana, Triest, Kranj, Celje, Klagenfurt, Maribor, Zagreb und kleineren slowenischen Orten. Den Kunden bot er die Möglichkeit, Artikel, die er nicht auf Lager hatte (Kleidung, Maschinen, Möbel, Schmuck, Kücheneinrichtung usw.) nach Katalog zu bestellen.

Gašper Budkovič war erfinderisch und verstand sich darauf, profitable Geschäfte abzuschließen. Nach Fertigstellung des Eisenbahntunnels und der Bahnlinie kaufte er zu günstigem Preis vom Bauunternehmen Cecconi das gesamte Bauholz an und verkaufte es zur Zellstofferzeugung. Zusammen mit seiner Frau, dem ehemaligen Dienstmädchen Cecconis, kaufte er viele Grundstücke, Küchen und anderweitige Einrichtungen. An seinem Haus ließ er ein Wirtschaftsgebäude mit Viehstall, Unterkunft für Knechte und Mägde, Getreidespeicher und Scheune errichten.

Während des Ersten Weltkriegs nahm der Umsatz noch zu, da Bohinj eine militärische Sammel- und Versorgungsstelle war. Seine erfolgreiche Geschäftskarriere fand im Jahre 1946 im zweiten jugoslawischen Staat ein Ende, als der private Handel untersagt wurde.